

Artimon, Alexandru, Mitrea, Ioan, Bacău.

Reședință voievodală,
Bacău, 1996, 100 p., 51 pl.
RECENZIE

de Corneliu Stoica

Împlinirea a 500 de ani de la moartea lui Alexandru Voievod, fiul lui Ștefan cel Mare și ctitorul **Curții domnești** și al **Bisericii "Precista"**, a fost marcată de o serie de manifestări științifice organizate la Bacău în luna septembrie 1996.

Prilejuită de comemorarea aceluiași eveniment istoric, la sfârșitul anului 1996, a văzut lumina tiparului cartea "**Bacău. Reședință voievodală**", sub semnătura a doi reputați specialiști băcăuani, arheologul **Alexandru Artimon** și prof. dr. **Ioan Mitrea**. Ministerul Culturii, Direcția Muzeelor și Colecțiilor și Muzeul Județean de Istorie "Iulian Antonescu" Bacău sunt instituțiile care au făcut posibilă apariția acestei cărți.

Studiul monografic are marele merit de a valorifica rezultatele celor aproape trei decenii de cercetări arheologice în vatra orașului Bacău și a împrejurimilor sale. Inițiate de regretatul profesor Iulian ANTONESCU în 1967, aceste cercetări au fost continuate de autorii lucrării și valorificate, după părerea noastră, într-un mod remarcabil.

Cartea este structurată astfel: Introducere (p.9-10); Capitolul I Privirea generală asupra cadrului natural (p.11-13); Capitolul II. Vechimea locuirii și continuitatea istorică în vatra orașului Bacău și împrejurimi (p.14-40); Capitolul III. Orașul medieval Bacău (p. 41-62); Capitolul IV. Curtea domnească (p.63-85); Concluzii (p. 86-87); Rezumate în limbile franceze și engleză (88-100) și 51 de anexe (ilustrații și planuri).

Autorii cărții și-au propus să valorifice în manieră exhaustivă rezultatele săpăturilor arheologice întreprinse în vatra vechiului târg medieval Bacău din ultimele trei decenii.

În introducerea autorii prezintă un succint istoric al cercetărilor întreprinse în perimetrul Curții domnești încă din anul 1967.

Deși nu este precizată nicăieri contribuția autorilor putem sesiza totuși acest lucru dacă ținem cont de preocupările și contribuțiile lor anterioare. Primele două capitole au fost redactate, credem noi, de Ioan Mitrea, iar următoarele două de Alexandru Artimon.

În primul capitol se face o succintă prezentare a cadrului natural, insistându-se asupra sitului orașului Bacău, a resurselor naturale, a poziției geografice, elemente care au favorizat apariția și evoluția a numeroase așezări în această zonă.

Într-un capitol consistent, Ioan Mitrea, pe baza unui vast material arheologic și bibliografic, încearcă, și reușește în bună măsură, să demonstreze vechimea și continuitatea locuirii în vatra și împrejurimile orașului Bacău. Într-un prim subcapitol, Ioan Mitrea analizează cele mai vechi dovezi de locuire din această zonă. Așezările de la Buda-Blăgești și Lespezi-Gârleni sunt reprezentative pentru paleoliticul superior. Dovezi privind prezența omului în paleolitic și mezolitic în vatra orașului Bacău sunt încă puține. Epoca neolitică este ilustrată prin mai mult de 45 de așezări dintre care cele de la Aldești, Brad și Mărgineni-Cetățuia merită o mențiune specială. Peste 50 de așezări aparțin epocii bronzului, culturilor Monteoru și Noua, inclusiv în vatra orașului Bacău, iar la Brad și Răcățau sunt atestate elemente ale Hallstattului. Un alt subcapitol privește civilizația geto-dacilor în această zonă, cu o analiză pertinentă asupra celor două **dave de la Brad și Răcățau**, importante centre politico-administrative și militare. Al treilea subcapitol privește o perioadă extrem de importantă, dar complexă și cu multe necunoscute încă. Numeroasele descoperiri arheologice din vatra orașului Bacău și împrejurimi au permis o reconstituire acceptabilă a culturii

carpice. O mențiune aparte o reprezintă marele tezaur de monede romane imperiale de la Măgura (2830 de monede în greutate de 9075 g, datând din secolele I.î. Hr și IV d.Hr.). Autorul demonstrează convingător continuitatea pe care cultura carpică o asigură în procesul etnogenezei. Ultimele două subcapitole, bazate pe cercetările întreprinse de autor în perimetrul Curții domnești din Bacău, se constituie într-o încercare de reconstituire a două așezări, una din secolele IV-V, iar a doua din secolele VI-VII. Meritorii sunt încercările de evaluare paleodemografică a acestor așezări. Capitolul se încheie cu o trecere în revistă a diferitelor ipoteze privind etimologia orașului Bacău. Faptul că și celelalte două târguri din sud-vestul Moldovei, Adjudul și Trotușul, au etimologii maghiare, ar putea constitui un argument în favoarea ipotezelor lui C.C. Giurescu și Al. Philippide.

Alexandru Artimon analizează în capitolul III, geneza și evoluția orașului medieval Bacău, iar în următorul capitol, datarea, structura, reconstituirea și restaurarea Curții domnești. Incontestabil, de numele arheologului Alexandru Artimon se leagă aproape trei decenii de cercetări arheologice privitoare la cele trei târguri medievale din sud-vestul Moldovei: Bacău, Adjud și Trotuș. Cele două capitole reprezintă o veritabilă sinteză a unui material arheologic extrem de bogat și variat pe care autorul încearcă să-l valorifice optim. După ce autorul trece în revistă cele mai importante contribuții în problema genezei, evoluției și funcțiilor orașului medieval românesc (Gh. I. Brătieanu, P.P. Panaitescu, N. Grigoraș etc.), subliniază importanța arheologiei în procesul de formare a orașului la noi. Din acest punct de vedere, investigațiile arheologice întreprinse la Suceava, Iași, București, Târgoviște, Baia, Bârlad, Roman, Siret, Curtea de Argeș au adus elemente noi care au impus reconsiderarea funcțiilor principale și a vechimii mai mari a unora dintre orașele noastre. În acest proces general de urbanizare din secolele XIII-XIV se încadrează și orașele din sud-vestul Moldovei: Bacău, Trotuș și Adjud. Alexandru Artimon a acumulat de-a lungul a trei decenii de investigații arheologice în aceste trei centre urbane un bogat și valoros material care i-a permis valorificarea lui în câteva studii importante privitoare la geneza și evoluția celor trei orașe medievale în secolele XIV-XVII. Asupra primei atestări documentare a orașului Bacău s-au propus mai multe date: 1391-1392 (Ștefan S. Gorovei), 1400 (D. Zaharia) și 1408. Până la găsirea unor noi elemente documentare, care să confirme primele două ipoteze, ultima dată, 1408, rămâne singura acceptabilă. După ce întreprinde o succintă analiză a izvoarelor documentare privitoare la orașul Bacău în secolul XV, Alexandru Artimon prezintă vestigiile arheologice descoperite în cursul cercetărilor arheologice din anii 1967-1990. În perimetrul Bisericii "Precista" au fost descoperite locuințe, cuptoare de ars, oale, ateliere meșteșugărești și gropi menajere. Interesantă ni s-a părut analiza făcută de autor asupra ceramicii descoperite. O parte din ceramică poate fi atribuită unor coloniști germani, la fel ca la Siret, Suceava, Roman sau Trotuș. Prin coroborarea tuturor descoperirilor autorul delimitează vatra vechiului oraș medieval care ar data de pe la sfârșitul secolului XIV. Un subcapitol aparte îl consacră autorul evoluției orașului Bacău în vremea lui Ștefan cel Mare. Este o perioadă de mare înflorire a orașului Bacău. Descoperirea fundației unei biserici de piatră din secolul XV, a numeroase ateliere meșteșugărești, a unui mare număr de monede autohtone, dar și străine, confirmă avântul comercial al Bacăului. Un subcapitol distinct este consacrat lui Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare, de numele căruia se leagă construirea Bisericii "Precista" (1491) și a Curții domnești (după 1482).

În ultimul capitol autorul își propune să prezinte Curtea domnească din Bacău, rolul, evoluția, structura acesteia, bazându-se pe vestigiile arheologice descoperite după anul 1974. După ce face o scurtă incursiune istorică privitoare la rolul curților

domnești din Moldova, autorul se ocupă exclusiv de evoluția și semnificația Curții domnești din Bacău. Sunt precizate cercetările arheologice întreprinse în acest perimetru și elementele pe care se sprijină reconstituirea acestui vechi edificiu medieval. Rând pe rând, sunt analizate unele construcții care alcătuiau Curtea domnească: Casa domnească, turnul locuință și Biserica "Precista". Pentru fiecare construcție sunt precizate elemente de datare, dimensiunile, o încercare de reconstituire a înfățișării inițiale, inventarul vestigiilor arheologice descoperite în perimetrul fiecărei construcții. La sfârșitul capitolului, autorul se ocupă de problema restaurării, conservării și introducerii în circuitul turistic al acestui valoros ansamblu arhitectonic medieval băcăuan. Extrem de utile pentru a înțelege fizionomia inițială a ansamblului de construcții care alcătuiau Curtea domnească sunt releveele și proiectele de reconstituire a ansamblului realizate de arhitectul Gheorghe Sion. Dacă mai adăugăm și bogatul material ilustrativ, atunci se înțelege că sarcina cititorului este mult ușurată. Prin acest capitol, Alexandru Artimon își aduce contribuția la problematica atât de complexă a genezei și evoluției orașelor medievale românești.

Adresată cu deosebire specialiștilor, arheologi și istorici, cartea constituie o invitație și pentru cei care doresc să cunoască mai multe amănunte despre geneza și evoluția acestui vechi oraș moldav în primele sale secole de existență.

Lucrarea poate fi socotită ca o premieră în literatura istorică băcăuană și, fără îndoială, este o lucrare de referință pentru oricine s-ar încumeta să scrie o nouă monografie a orașului Bacău. Deși Bacăul are câteva monografii scrise de-a lungul timpului, ceea ce le-a lipsit a fost tocmai reconstituirea cât mai veridică a începuturilor localității.

Alexandru ARTIMON și Ion MITREA au reușit să scrie câteva capitole considerate dintr-o posibilă monografie băcăuană și, în același timp, un exemplar studiu monografic privind geneza, rolul și evoluția Curții domnești din Bacău prin care aduc noi contribuții la tematica privitoare la geneza și evoluția orașelor medievale din Moldova.

Așadar, ne aflăm în fața unei lucrări valoroase, de mare rigoare științifică, apărută în condiții grafice deosebite și care devine indispensabilă specialiștilor preocupați de problematică și tuturor pasionaților de istorie locală.